

Arie Moolenaar

**Schrikt u als u de titel leest, of bent u blij verrast en herkent u het. De kerk is toch belangrijk en draagt ons al eeuwen lang door het leven. Of: de kerk is wel voorbij. Je hoeft de krant maar te lezen en de discussie over de kerkverlating en sluiting van gebouwen maar te volgen om te weten dat het klopt. Mij heeft de titel wel in mijn kraag gegrepen. Wat wordt er nu beweerd en wie doet dat dan wel? De schrijver is ons allemaal bekend. Harry Kuitert, de emeritus hoogleraar van de VU.**

Hij heeft al eerder de knuppel in het hoenderhok gegooid met zijn uitspraak dat alles wat wij over Boven zeggen van beneden komt. Hij stelt dus de nodige vragen over de theologie en de traditie. Dat doet hij ook in dit boek. In zijn voorwoord geeft hij kort aan waarover hij het wil hebben. Het concept kerk vertoont een ingebouwde constructiefout, die zich wel moet wreken. De secularisatie die we om ons heen zien, is het afnemen van de macht van de kerken op het publieke terrein. Het is dus niet het verbannen van het geloof achter de voordeur. Het geloof bloeit juist buiten de kerk.

#### Cultuurproduct

Bij velen heerst de gedachte wel dat de kerk een boventijdelijk instituut is en geen cultuurproduct. Maar het concept kerk gaat uit van de macht van de ambten, die over de zielen heerst en dat valt dan samen met het afnemen van de keuzevrijheid. Maar er is hoop: laat het concept kerk los, keer terug naar de religieuze gemeen-

## BOEKEN

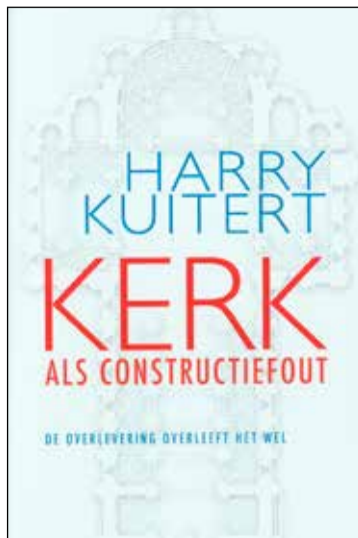
Arie Moolenaar

**Koning Salomo spreekt tot de verbeelding. Als kind werd ik al geboeid door de verhalen over hem. Hij werd niet zomaar koning. Zijn moeder Batseba moest er zich mee bemoeien en zijn halfbroers zaten hem in de weg. Maar hij bouwde de tempel, paleizen, was heel rijk en had goud in overvloed. Gelukkig was hij ook heel wijs. We hoorden van het verhaal van de twee vrouwen, van de spreuken. Prediker en het Hooglied. Hij bouwde huizen als kastelen zou je kunnen zeggen, maar het ging toch nog mis. Hoe kan dat nou? Dacht je dan.**

Heeft deze koning ons nog iets te zeggen of zijn het verhalen van vroeger die hem op een voetstuk plaatsten, want wat weten we nu echt van zijn regering? Zijn de verhalen over hem in het koningenboek geen hagiografie? Om iets te vertellen, maar wat dan wel?

Er is een prachtig boekje verschenen dat u mee aan de hand wil nemen om verhalen over zijn leven met nieuwe ogen te lezen. Het kent wel een heel bijzonder uitgangspunt. We zouden vroeger schrijven: Schrift met Schrift ver-

# Kerk als constructiefout



schap, die leeft van de christelijke overlevering, stop met heersen over de zielen. Met niet geloven ben je net zo'n goed mens als met wel geloven, neem de keuzevrijheid niet af. Als lid van de kerk, dienaar des Woords, die zich verdiept in de kerk, zoals ze zich "dient" op te stellen als deelnemer, heeft Kuitert geleerd dat het concept kerk onhoudbaar is: *Houd er mee op!*

#### De inhoudsopgave wijst de weg

Nu wordt het spannend, dat begrijpt u. Kuitert gaat dan in korte hoofdstukjes uitleggen hoe hij tot zijn stelling komt. Er zijn zes hoofdstukjes met pakkende titels. 1. *De kerk naar de marge van het publieke domein: secularisatie*. Hier tast hij af wat er de afgelopen jaren is gebeurd aan invloed van de kerk in de samenleving. De gedachte dat de samenleving de kerk nodig heeft, is onhoudbaar gebleken. 2. *Secularisatie op haar retour: een comeback van religie?* In dit hoofdstukje wordt nagegaan hoe het komt dat mensen die de kerk verlaten op zoek gaan naar zingeving en het zelf invullen van hun geloof.

3. *De kerken lopen vast*. Wat betekenen deze gegevens van secularisatie en individualisme nu voor de kerk? Dat wordt onderzocht in hoofdstukje drie. In hoofdstuk 4 wordt het concept kerk beschreven. Boeiend is dat hierbij wordt gekeken naar het verhaal van Dostojewski over de groot-inquisiteur. Het is niet verwonderlijk dat hoofdstuk 5 de titel heeft meegekregen van *Het uniform van de leer*. In dit hoofdstukje wordt nagegaan hoe de kerk de gelovigen aan zich heeft gebonden door de leer. Het laatste hoofdstukje heeft als de titel meegekregen *Niets hoeft te worden afgeschaft*. Dat is wel opmerkelijk. Waarom wordt dit zo gezegd? Parochies en plaatselijke kerken kunnen van grote betekenis zijn. Godsdiensten kneden immers gelovigen tot een community, geven een gevoel van *belonging* op: ze horen erbij (145), ze creëren gemeenschappen. Belangrijk voor de kerken.

#### Het boekje stemt tot nadenken

De titel van het boekje daagt je uit en roept de nodige vragen op. Kuitert wil ons meenemen op zijn zoektocht naar de antwoorden op de vragen die de samenleving aan de kerk stelt. Waarom ben je kerk, wat houdt dit in, hoe geef je er vorm aan, kun je met de overgeleverde vormen nog wel uit de voeten. Kan ik er mee uit de voeten? Liggen er in de kerkverlating ook geen nieuwe kansen. Durf los te laten, is zijn antwoord. Ga op zoek, vertrouw de overlevering, niet als leer of juk, maar als verhaal dat je wordt verteld van vader op zoon en van moeder op dochter. Voeg er je eigen verhaal aan toe, luister naar de verhalen van anderen en vorm zo een nieuwe gemeenschap. Er hoeft zo niets te worden afgeschaft. Durf te leven van de verbeelding. De rol van de kerk op het publieke

domein is uitgespeeld, dat is waar, maar daarom is ze niet minder waardevol. Het boek van Kuitert zet ons tot nadenken. Het wil een toekomst bieden aan de overlevering, het doorvertellen van de verhalen, die onze verhalen blijken te zijn. In welke vorm en in welk verband? Dat zijn de boeiende vragen die op ons afkomen

in een samenleving die steeds aan verandering onderhevig is. En.. u hoeft het niet eens te zin met zijn antwoord, om toch geboeid te zijn door zijn stelling; het concept kerk is onhoudbaar: *Houd er mee op !!*

Naar aanleiding van: Harry Kuitert, *Kerk als constructiefout, de overlevering overleeft het wel 2014*, Uitgeverij Ten Have, Utrecht, ISBN 978 90 259 0429 6, 171 pagina's, prijs € 19,99.

## Op weg naar een nieuwe beleving van God

Kees Wijnen

**Op 4 oktober 2014 vierde Toos Wolters, gemeentepastor van de Johannescentrumgemeente, haar 25 jarig ambtsjubileum. Ter gelegenheid daarvan werd een symposium gehouden met als onderwerp: 'Op weg naar een nieuwe beleving van God'. De bijdragen van de sprekers van die middag zijn gebundeld in een boekje met dezelfde titel.**

Ds Corine Beeuwkes-van Ede laat aan de hand van de verhalen van Noach en Abram zien waarin de wijze van geloven van een kind verschilt van die van een volwassene. Ds Netty de Jong-Dorland gaat in haar bijdrage in op het belang van de liturgie waar het de beleving van God betreft en plaatst bij sommige liturgische gewoontes kritische kanttekeningen. Ds Harry Pals trekt enkele theologische lijnen rond dat kwetsbare en zo vaak misbruikte woordje 'god'. Prof. Wouter Slob stelt in zijn artikel 'God ging dood maar staat weer op' een aantal geloofswaarheden in de leer van de kerk onder kritiek en laat zien hoe God op een andere manier ernstig genomen kan worden. Ds Toos Wolters ten slotte verkent de manier waarop de oude Bijbelverhalen van toen voor de hoorder en lezer van nu een nieuwe duiding kunnen geven aan grote en kleine gebeurtenissen in het leven van alledag en Gods aanwezigheid daarin.

Geïnteresseerd? Mail dan naar [info@johannescentrum.nl](mailto:info@johannescentrum.nl) om het boekje te bestellen of kom langs tijdens een van onze vieringen. De kosten bedragen drie euro + portokosten.

### Op weg naar een nieuwe beleving van God

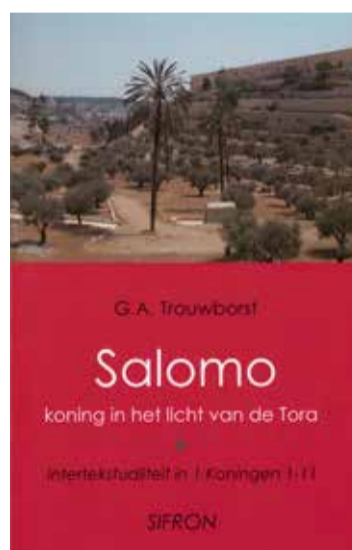
symposium bij het 25-jarig ambtsjubileum van ds Toos Wolters

# Salomo, koning in het licht van de Tora

gelijken. De schrijver noemt het intertekstualiteit of interbijbelse *midrash*. Hij wil aansluiten bij een nieuwe manier van lezen: "Dat er binnen (intra) de Bijbel tekstuitleg plaatsvindt, doordat de verschillende Bijbelverhalen elkaar commentariëren".

#### 'Eindredactor'

Verscheidene teksten kunnen dus naar elkaar verwijzen. Hij kan dit doen, omdat hij de zienswijze volgt dat de boeken Genesis tot en met Koningen als één corpus worden beschouwd, eenzelfde 'eindredactor' hebben. U begrijpt, dat het dan spannend kan worden. Waarop heeft de redactor zijn keuze van de verhalen gebaseerd, waarom stelt hij de boeken zo samen dat ze een geheel vormen. Wat wil de redacteur ons vertellen. De schrijver van ons boekje geeft helder aan, dat hij keuzes heeft gemaakt, die je niet hoeft te volgen. Je mag zelf duidingen aangeven, het met hem eens zijn of niet, een eigen gedachtenlijn volgen. Wel kunnen de oudere verhalen een licht werpen op de latere verhalen of omgekeerd. Hij wil de verhalen over Salomo vergelijken met die van Jozef. In beide leven spelen de vader en de



broers een belangrijke rol, maar ook de vrouwen (vooral Juda en Tamar). En wat te denken van Egypte. Voor Jozef is dit duidelijk, maar voor Salomo? Niet minder, dan bij Jozef en het verhaal van de uittocht zal overal in door klinken.

#### Naardense Bijbel

De opzet van het boekje is helder: I Koningen 1-11 wordt op de voet gevolgd, in de vertaling van de Naardense Bijbel. We kunnen zijn denken al volgen in de (verkorte)titel van de hoofdstuk-

jes: Een kwetsbare koning, toekomst dankzij een moedige vrouw, een gezegend begin, Salomo de tweede Jozef, de twee moeders, heil voor de wereld, de bouw en inwijding van de tempel, de ontmoeting met God, de koningin van Sjeva, het verval, de scheuring van het rijk, de nieuwe Jozef, een levenseinde in het licht van Gods trouw.

Het eindigt met een epiloog, waarin de bevindingen nog eens kort worden samengevat. De slotbeschouwing gaat in op de vraag waarom de redacteur de genoemde verbanden heeft gelegd. Daarbij wordt tevens verwezen naar Jezus als Messias, die de garantie is voor de toekomst. Tenslotte wordt nagegaan hoe over Salomo wordt geschreven in andere Bijbelse bronnen.

#### Inlevingsvermogen

Het is een boeiend boekje geworden, dat ik met veel plezier en inlevingsvermogen heb gelezen. Het aardige is wel, dat het uitgangspunt van de schrijver - volg je eigen interpretatie, je hoeft het niet met mij eens te zijn - mij heeft geraakt. Soms was ik het namelijk roerend eens, een andere

keer weer niet. Maar bovenal het heeft mij nog nieuwsgieriger gemaakt naar het leven van deze koning, geplaatst in het verband van zijn eigen tijd. De wereldwijde samenleving van toen. Hoe kan een koning van zo'n klein rijk zulke eigenschappen, wijsheid, rijkdom, welvaart, onderdrukking door dwangarbeid, verval en verbondenheid met de grootmacht Egypte worden toegedacht? Wat zegt dat ons? De schrijver zelf gaat daar ook kort op in: hecht niet te veel waarde aan rijkdom, volg de geboden van God, vertrouw er op dat je je "opgenomen mag weten in Gods liefde en trouw. Ondanks zijn feilen en falen was en bleef deze macht de dragende kracht onder Salomo's leven."

Een boekje om zorgvuldig door te nemen, vragen te stellen, geboeid te raken over de verbanden en de verhaallijnen die er in de Bijbel te vinden zijn. Warm aanbevolen.

G.A. Trouwborst, *Salomo, koning in het licht van de Tora, intertekstualiteit in I Koningen 1-11*, 2014 Sifron, Nieuwleusen ([www.sifron.nl](http://www.sifron.nl)), ISBN 978-90-820847-5-7, 190 pagina's. Ook te bestellen via de website, geen verzendkosten: € 14,95.